1599 Numaralı Rodoscuk/Tekirdağ Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı

Furkan Sarı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6451-3214>

Yüksek Lisans Öğrencisi / Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Sakarya – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 17.04.2019
Kabul: 22.09.2019
On-line Yayın: 30.09.2019

Anahtar Kelimeler

Rodoscuk
Şer'iyye Sicilleri
Mahkeme
Kadı
17. Yüzyıl

Araştırma Makalesi

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.29112>

Öz

Osmanlı Devleti'nde, mahkemede alınan kararlar olan zabtlar ve merkezden gelen suretler şer'iyye sicillerinde kayıt altına alınmıştır. Siciller içerdiği bilgiler açısından bölgesel tarih çalışmalarında önemli kaynaklardır. Bu çalışmada Rodoscuk/Tekirdağ'a ait hicri 1074-1076 miladi 1664-1666 yıllarını muhteva eden 1599 numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicili'nin transkripsiyonu yapıp, elde edilen belgeler ışığında veriler analiz edilmiştir. Kayıt altına alınan belgelerin %80'ini zabtlar %20'sini de suretler oluşturmaktadır. Zabtların içinde büyük çoğunluğu mesken satışları, bağ ve bağçe satışları, miras taksimleri ve terekelerden oluşmaktadır. Sicilde köle azatları ve vakıflara yapılan hibe hüccetleri de azımsanmayacak seviyededir. Zimmîlerin de yaşadığı Rodoscuk'ta müslümanlar ve zimmîler arasında kayıda geçmiş herhangi bir dava yoktur. Zimmîlerin kendi mahalleleri olmasına rağmen, bu dönemde zimmîlerin ve müslümanların aynı mahallelerde yaşadıkları ve ticaretle uğraştıkları kayıt altına alınmıştır. Defterde ki kayıtlar yıllara göre ayrı ayrı tasnif edilmiştir. Yıllara göre ayrılan belgeler zabt ve suretler olarak listelenmiştir. 1075 yılı kayıtlarında Ramazan ayı en az işlem yapılan aydır. Bu ayda en dikkat çekici zabt kaydı Yahudi kadının kölesinin azat hüccetidir. Sicilde çok rastlanmayan dava örnekleri ise tarihleri ve sayfa numaraları verilerek okuyucuya sunulmuştur. Rodoscuk Şer'iyye sicilinin tanıtımı sayesinde bölgenin o dönemi hakkında sosyal, kültürel ve iktisadi açıdan bilgileri verilmiş, bu bilgiler ışığında Rodoscuk Kazası hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan değerlendirmelerin gelecekte yapılacak çalışmalarla daha değerli hale gelip daha geniş analizler yapılmasını mümkün kılacağı kaçınılmazdır.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Sarı, F. (2019). 1599 Numaralı Rodoscuk/Tekirdağ Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 76, Autumn, p. 251-259.

*An Introduction of 1599 Numbered Rodoscuk/Tekirdağ Sharia(Şer'iyye) Register***Furkan Sari**

Graduate Student / Sakarya University, Institute of Social Sciences, Department of History, Sakarya – TURKEY

Article History

Submitted: 17.04.2019

Accepted: 22.09.2019

Published Online: 30.09.2019

Key Words

Rodoscuk

Sharia Records

Court

Kadi

17. Century

Research Article**DOI:**<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.29112>**Abstract**

In the Ottoman Empire, the decisions taken in court and the copies taken from the center were recorded in the sharia registers. The registers are important sources of regional history studies in terms of the information they contain. In this study, Rodoscuk / Tekirdağ's 1540 numbered Sharia Registry which contain information about years of 1664-1666 was transcribed and the data were analyzed in the light of the documents obtained. It is seen that 80% of the recorded documents are official reports, and also 20% are composed of copies. The vast majority of the official reports consist of residential sales, vineyard and orchards sales, heritage divisions and terekes. It is obviously seen that the let out of slaves and the hüccet grants for the foundations are also not to be underestimated in the registry. In Rodoscuk where there are Dhimmis, there are no cases recorded between the Muslims and the non-Muslims. Despite the fact that the Dhimmis had their own neighborhoods, it was noted that during this period, the Dhimmis and the Muslims lived in the same neighborhoods and engaged in trade. The records in the book are classified separately according to years. The documents arranged according to years are listed as official record (zabt) and copies (suret). In the year 1075, the holly Ramadan is the lowest operand month. In this holly month, the most remarkable official report (zabt) record is the hüccet of the slave of the Jewish woman. The case examples which are not found in the registry are presented to the reader by giving their dates and page numbers. The information of social, cultural and economic lives of the region can be obtained thanks to the introduction of Sharia Registry and because of this information, evaluations were made about the Rodoscuk district. It is inevitable that the evaluations will be made more valuable by future studies and further analysis will be possible.

Giriş

Rodoscuk(Rodosçuk,Tekirdağ, Tekfurdağı) tarihsel olarak başta Bizans İmparatorluğu olmak üzere ve sonrasında Osmanlı Devleti için önemli bir liman kenti olmuştur. İki devletinde başkentliğini yapmış olan İstanbul'a hububat sevkiyatı Rodoscuk iskelesi üzerinden yapılmıştır (Ateş, 2013: 21). Rodoscuk 14. Yüzyılın ikinci yarısında Orhan Gazi'nin şehzadelerinin çabaları sonucu Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Süleyman Paşa'nın başlattığı akınları vefat etmesi sonucu kardeşi Murad devam ettirmiş 1357-1358 yıllarında Osmanlı Rodoscukta hüküm sürmeye başlamıştır (Ateş, 2011: 360). Bölge Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra İstanbul'a gelen hububatın sevk edilmesinin yanında, Avrupa'da yapılan savaşlarda kullanılacak silahların İstanbuldan Rodoscuk limanına sevk edilmesinde de önemli rol oynamıştır (Ekin, 2017: 39).

Şer'iyye sicilleri, kayda alınan belgeler sebebiyle şehir ve sosyal tarih çalışmalarında önemli arşiv kaynaklarının başında gelmektedir. Sicillerde; mahalle adları, nüfusun büyük bir kısmını oluşturan reayanın çeşitliliği, vakıf hizmetleri, halkın günlük yaşamda kullandığı eşyalar, gıda maddeleri, beledi yetersizlikler gibi birçok farklı konuda bilgi edinilebilmektedir. Kayda geçirilen belgelerin içeriklerine bakıldığında; miras taksimleri, terekeler, boşanma senetleri, köle azatları, mesken ve bağ,bahçe satışları ağırlıklı olarak yer kaplamaktadır. Ayrıca şer'iyye sicillerinde yerinde kayıt altına alınan zabtların dışında merkezden gelen fermân, berat ve buyruğların suretleri de mevcuttur.

Çalışmamızın temelini oluşturan 1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicili'nin transkripsiyon ve analizi yapılmadan önce literatür okumaları yapılmıştır. Rodoscuk hakkında önemli çalışmalardan (Sert, 2017; Ekin, 2009; 2013; 2010; 2017; 2009; 2016; 2015) olan eserler titizlikle okunup analiz edilmiştir. Rodoscuk Şer'iyye Sicillerinin transkripsiyonu ve tahlilini konu alan 4 adet yüksek lisans tez (Cengiz, 2008; Bostancı, 2010; İslami, 2010; İbicioğlu, 2016) çalışmaları da incelenmiştir. Bundan sonra, 1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Siciline atıf yapılırken (R.Ş.S. Nu: 1599:-) şeklinde kısaltılacaktır.

1.Şer'iyye Mahkemeleri

Mahkeme, başında karar yetkisine sahip bir kadının bulunduğu arapça hükm kökünden gelen hüküm verilen yer anlamına gelmektedir. İslamın temel kitabı olan Kuran-ı Kerim'de ve Peygamberin sünnetinde mahkeme geçmemekle birlikte "hükm" kelimesi geçmektedir. Hicri VI. Yüzyıldan itibaren islam kaynaklarında günümüz manasında mahkeme ismi yer almaya başlamıştır. Mahkeme isminin terminolojik olarak olmaması yargılamanın olmadığı anlamına gelmemektedir. Peygamber yaşadığı dönemde Medine'de islam fıkına göre yargılama yapmakta ve kararlar vermektedir. Peygamberin ölümünden sonra bu göreve kadılar getirilerek şeriata göre hüküm verilmiştir (Atar, 2003: 338).

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden itibaren adli mekanizma hemen tahsis edilmiş ve mahkemeler istisnalar haricinde tek hakimli olarak görev yapmıştır. Osmanlı mahkemeleri toprakların genişlemesi sebebiyle iki ana koldan kontrol altına alınmış ve yönetilmiştir, bunlar Anadolu ve Rumeli kazaskerliğidir (Aydın, 2003: 341-342). Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren feth edilen yerlere gönderilen iki önemli askeri sınıf üyesi vardır bunlar adaletin tahsisi için kadı, idareyi temsil görevi ile de subaşıdır. Bir kişinin kadı olabilmesi eğitimi tamamladıktan sonra reşit, temyiz yetisine sahip, imanlı ve adil, nesebinin sahih, erkek olması şartlarına bağlıdır (Ortaylı, 2016: 21). Osmanlı kadısının adli görevlerinin yanında beledi görevleride mevcuttur (Ortaylı, 2001: 69-70). Osmanlı Devletin'de II. Mahmud'a kadar sabit bir mahkeme binası mevcut değildir. Kadının evinin bir bölümü çoğunlukla mahkemeye ayrılmış bulunmaktadır (Ortaylı, 2011: 12).

Osmanlı mahkemesinde Hanefi fıkına göre davalar görülmüştür, lakin diğer mezheplere göre yargılamalar kesinlikle yasaklanmamıştır. Mısır'da hanefi fıkına haiz baş kadının yanında diğer üç mezhebinde kadıları mevcuttur. Mısır haricinde de eğer bir müslüman başka bir mezhebe göre yargılanmak isterse kadı o anlamda yetkin bir naib atayarak davanın görülmesine yardımcı olmaktadır (Aydın, 2018: 28-30). İncelediğimiz dönemde Rodoscuk kazasında kadının naibi görevlendirilmiştir (R.Ş.S.

„Nu: 1599: .80). Bu görevlendirmenin sebebi kazanın “ber vech-i arpalık” olarak kadıya tasarruf edilmiş olmasıdır. Paşa rütbesine gelen ümera sınıfı üyelerine tevcih edilen sancaklar arpalık olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda kadı kazaya gitmeyip kendisinin yerine naib atamaktadır (Ekin, 2015: 284).

Naib: Kadının yargılama alanında ona yardımcı olması için kadı tarafından tayin ve azl edilen görevlidir. Kaza arpalık statüsünde ise kadının mutlak vekilidir (Ortaylı, 2016: 82).

Kâtib: Kadının onayından geçmiş zabt örneklerini ve merkezden gelen suretleri şer'iyye siciline kayıt eden görevlidir. İş yüküne göre katib sayısı birden fazla olabilir (Ortaylı, 2016: 83).

Muhzır: Mahkemenin güvenliğini ve dava esnasında sükûneti sağlamak için görev yapan bir nevi adli polistir (Ortaylı, 2016: 83).

Kassam: Ölen kişinin terekesini taksim etmekle görevli memurdur. Askeri sınıf üyesinin fazla olduğu yerlerde beledi ve askeri kassamlar görev yapmaktadır (Ekin, 2013: .570).

Muhtesib: Kadının beledi ve mülki görevlerinde yardımcısıdır (Ortaylı, 2016: 84).

2. Şer'iyye Sicilleri

Şer'iyye mahkemelerinde görülen davaların ve merkezden gönderilen suretlerin kayıt altına alındığı defterlere şer'iyye sicilleri denmektedir. Şer'iyye sicilleri kadı sicilleri, kadı divanı ve mahkeme kayıtları olarak adlandırılmaktadır (Uğur, 2010: 8). Şer'iyye sicillerinde kayıt altına alınan belgelerin hepsi kadı ya da naibi tarafından onaylanması gerekmektedir. Kadıların adli görevlerinin yanında idare görevlerinin bulunmasından dolayı şer'iyye sicillerinde adli konuları içeren zabtlar ve idari görevleri sebebiyle suretler vardır. İlâmlar, hüccetler ve ma'ruzlar zabt örneklerinin başında gelir. Suret örnekleri ise merkezden gönderilen fermânlar, beratlar ve buyrucludur. İkinci gruptaki belgeler genellikle vakıflarla, vergilerle, tayin ve azl ile ilgilidir (Bayındır, 2015: .27). Osmanlı Devleti'nin en eski şer'iyye sicil örnekleri XV. yüzyıl Bursa Şer'iyye Sicilleridir (Ortaylı, 2016: 70). Bugün elimizde Osmanlı dönemine ait 16906 şer'iyye sicili bulunmaktadır (Bayındır, 2015: 52).

Şer'iyye sicillerinde ki zabt kayıtlarının başında ilâmlar hüccetler gelmektedir ve bunlar defterin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Küçük yerleşim yerlerinde genellikle tereke defterleri ayrı tutulmamakla birlikte şer'iyye sicillerinin içine kaydedilmektedir.

İlâm: Şeriate göre kadının verdiği kararların kaleme alındığı vesikalara denir. Deftere kaydedilirken kadının imza ve mührünü taşıma zorunluluğu yoktur. İlâm örnekleri davalı ve davacıya verilirken kadının mührü ve imzasını taşımak zorundadır (Bayındır, 2015: .27).

Hüccet: Kadının hükmünü içermeyen bir tarafın ikrarını, diğerinin ise bu ikrarın tasdikini içeren vesikalardır. Taraflara verilen hüccet kopyalarında kadının mührü ve imzası bulunmak zorundadır (Oğuz, 1998: 446).

Tereke: Ölen kişinin arkasında bıraktığı mal varlığına tereke ya da muhalledât denmektedir (Aktan, 2005: 143-144).

Şer'iyye sicillerinde zabt kayıtlarının haricinde suretlerde bulunmaktadır. Bu suretler başlıca merkezden kazaya gönderilen fermânlar, beratlar ve buyrucludur.

Fermân: Üzerinde padişahın tuğrası bulunan Divân-ı Hümayûnda ya da sadrazamın huzurunda kurulan divanlarda padişah adına yazılan emirlerdir. Fermân-ı âlişân, fermân-ı hümayûn, emr-i şerîf fermânlarda görülen alametlerin başındadır (Sakin, 2017: 173).

Berât: Padişah tarafından görev tayini ya da bir imtiyaz verildiğini gösteren üzerinde padişahın tuğrası bulunan belgelerdir. Berâtlar padişahın saltanat süresi boyunca geçerlidir (Sakin, 2017: 223-224).

Buyruclu: Sadrazam başta olmak üzere yüksek kademeli memurların altlarına yazdıkları emir yazılarına denmektedir (Sakin, 2017: 253).

3. 1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicilinin Değerlendirilmesi

1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye sicili 100 varak 200 sayfadır. Sicil hicri 1074-1076 miladi 1664-

1666 yılları arasını kapsamaktadır. Sicilde toplam 593 belge bulunmaktadır. Bu belgelerin 474 tanesi mahkemede yapılan işlemler sonrasında kaleme alınmış zabtlardır. 119 belge ise merkezden gelen fermân, berât ve buyruldu kayıtlarıdır. Sicilde ki ilk kayıt 1 Receb 1074 (Miladi: 29 Ocak 1664) tarihli (R.Ş.S. , Nu: 1599: 4). Sicilde ki son kayıt ise 15 Zilhicce 1076 (Miladi: 18 Haziran 1666) tarihli (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 85).

Şer'iyye siciline kaydedilen belgeler Rodoscuk'un idari,sosyal ve ekonomik hayatına dair önemli değerlendirmeler yapılmasına imkan verecektir. Sicilde ki kayıt örnekleri; köle azatları (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 12), miras taksimleri (R.Ş.S. , Nu: 1599: 13), bağ ve bahçe satışı (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 24), mesken satışı (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 25), mesken tamirati (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 37), kiralama hüccetleri (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 59), terekeler (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 61), vasi tayinleri (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 67), ödenilen vergi hüccetleri (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 5), şirket fesih hüccetleri (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 6), vakıflara yapılan hibe hüccetleri (R.Ş.S. , Nu: 1599: 51), nikah akdinin son bulması (R.Ş.S. ,Nu: 1599: 51), mehr bedellerini alındığını (R.Ş.S. , Nu: 1599: 54) gösteren belgeler sicilde sıkça kaleme alınan belgelerdendir.

Kayda geçirilen 474 belgenin 229 tanesini mesken satışları, bağ ve bahçe satışları, köle azatları, nikah akdinin son bulma hüccetleri ve terekelerden oluşmaktadır. Satış hüccetlerinin ve köle azatlarının fazla olması Rodoscuk'ta ekonomik hayatın elverişli olduğunun göstergelerinden biri olarak düşünülebilir.

Yıllar	Mesken sat.	Bağ. Sat	Köle azadı	Boşanma	Tereke
1074	1	3	1	0	0
1075	75	60	18	7	28
1076	15	6	2	4	9
Toplam	91	69	21	11	37

Tablo 1: 1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicilinde Yıllara Göre Çeşitli Dava Sayıları

Sicilde Rodoscuk'da Müslümanların, Yahudilerin, Rumların, Ermenilerin beraber yaşadıkları gözlenmiştir. Etnik gruplar arasındaki çatışmaları içeren mahkemede kayıt altına alınmış hergani bir belge mevcut değildir. Yıllara göre sicile kayda alınan belgeleri inceleyerek defterde sık raslanmayan dava kayıtlarını örneklendirmenin çalışmaya daha fazla fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

3.1. 1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicilinde 1074 Yılı Kayıtlarının Değerlendirilmesi

Şer'iyye Sicilinde 1074 yılına ait 26 adet kayıt bulunmaktadır, kayıtların 18 tanesi mahkemede tutulmuş olup 8 tanesi suret örneğidir. 1 Receb 1074 günü kaleme alınan ilk kayıt bir berat suretidir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 96). 28 Zilhicce 1074 günü kaleme alınan son kayıt ise bir ferman suretidir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 96). 1074 yılında kaleme alınan kayıtların 6 tanesi miras taksimi ile ilgilidir. Dikkat çeken kayıtlardan biri de Rodoscuk iskelesi arabacılarının ödediği vergi hüccetinin kaydıdır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 5).

Aylar	Zabtlar	Suretler
Receb	0	2
Şaban	0	1
Zilhicce	18	5
Toplam	18	8

Tablo 2: 1074 Yılı Zabıt ve Suret Kayıtlarının Aylara Göre Dağılımı

3.2. 1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicilinde 1075 Yılı Kayıtlarının Değerlendirilmesi

Sicilde ki en fazla kayıt 1075 yılında kaleme alınmıştır. Kayda geçirilen 464 belgenin 389 tanesi mahkemede, 75 tanesinde suretlerin sicile geçirilmesiyle kaleme alınmıştır. 1 Muharrem 1075 günü kaleme alınan bir ferman sureti bu yıl içinde deftere kayıt edilen ilk belgedir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 97). 29

Zilhicce 1075 günü kaleme alınan miras taksim hücceti de bu yılda kayda geçmiş son belgedir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 55). 1075 yılında mahkemenin iş yükünün en yoğun olduğu ay 63 belge ile Muharrem'dir. Bu ay içerisinde mahkemede bizzat tutulan belge sayısı 51 dir. Merkezden gelen suret sayısı ise 12 dir. Sicilde ki kayıtlar titizlikle incelendikten sonra bu yıl içerisinde 75 tane mesken satışı, 60 tane bağ ve bahçe satışı, 28 tane tereke, 18 tane köle azadı, 7 tane de nikahın son bulması hücceti kayda geçirilen belgeler arasındadır. Bu analizler haricinde kayda geçen ve genel olarak sayısı az olan belge örneklerinden birkaçını aktarmak çalışmanın mahiyeti açısından önemli olacaktır.

Aylar	Zabtlar	Suretler
Muharrem	51	12
Safer	35	11
Rebiü'l-evvel	21	1
Rebiü'l-âhire	36	5
Cumâdel'ûlâ	33	8
Cumâdelâhire	30	4
Receb	22	2
Şabân	19	9
Ramazân	17	7
Şevvâl	46	3
Zilkade	50	6
Zilhicce	29	7
Toplam	389	75

Tablo 3: 1075 Yılı Zabt ve Suret Kayıtlarının Aylara Göre Dağılımı

22 Rebiü'l-evvel günü kaleme alınan belgede Kara Mustafa Beşe bin Abdullah “üç bâb odalarımız önünde olan havlusu ile” eş-Şeyh Mustafa Efendiye hibe ederek sıbyan okulu yapılmasını istemiştir. Vefatından sonra kendisine sadece hayır dua edilmesini istediğini kayıtlara geçirmiştir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 21).

4 Rebiü'l-ahir günü kaleme alınan kayıta defterde ki en pahalı evlerden birinin satış hüccetidir. Alıcının ve satıcının müslüman olduğu “iki bâb tahtânî odalı ve sofa ve havuz ve matbah ocağını ve karaçay tabir olunur iki odalı ve büyük kapularında yine bir bab tahtânî odalı ve sundurma ve samanlığı ve ortasında vâki' müceddeden ibnâ olunan köşkü mücemma' ve mâ adâsı eşcâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmireyi hâvî olan bağçe” mesken 100 bin akçaya satılmıştır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 22).

Osmanlı terminolojisinde kiralama anlamına gelen “icâr” hanefi fıkına göre kiralanan sürenin belirlenip bu süre zarfında ödenmesi için anlaşılan meblağın peşin olarak ödenmesi ile meşru olmaktadır (Kaya, 2014: 31-33). Rebiü'l-ahir ayında “beş sene tamamen yüz beş bin akçe ücret ve binaya izin ile mersûm Ohan üzerine akd ve teslim” kaleme alınan dükkân kiralama hüccetinde bedel 5 senelik olarak peşin olarak ödenmiştir. Dükkan kiralayan müslüman, kiraya veren ise zımmî'dir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 23).

7 Cümâdel'ûlâ günü kaleme alınan belgede “üç aded kayık ve ağlar ve bir bab oda ve sundurmayı müstemil bir bab balıkthane” 22 bin akçaya satılmıştır. Önemli bir liman kenti olan Rodoscuk'ta başka balıkthane satışı olmamıştır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 27).

İncelediğimiz belgeler arasında kavga ve adam öldürme gibi olaylar oldukça azdır, bunlardan bir tanesi 13 Cümâdel'ûlâ günü kayda alınmıştır. Kayıta; “sol kulağı ve çenesi altında bıçak yarası ile mecrûh olduğu keşf ve müşâhede olunan Bâlî bin Musa” müslüman iki kişi tarafından yaralanmıştır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 29).

Sicil defterinde başka bir örneğine rastlayamadığımız bir diğer hüccet ise tedavi olacak bir kişi 15 Cümâdel'ûlâ günü kaleme aldırılmıştır. Kayıta; “ben maraz-ı fıtıka mübtelâ olup onun ilâcında

mezbûr Yani ehil ve üstad olmağla ... hâlik olursam mezbûr Yani ile dava ve nizâ'ım yokdur" deyip bütün mesuliyeti kendi üzerine almıştır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 29).

Sicilde yukarıda da ifade ettiğimiz gibi 21 tane köle azadı mevcuttur. Azad edenlerin 20 tanesi müslüman olmakla birlikte bir tanesi Yahudi bir kadındır. 10 Ramazan günü kaleme alınan kayıta "Pirle binti Şeban nam Yahudiye meclis-i şer'-i hatır lazımlı't-tevkîrde işbu orta boylu açık kaşlı gök gözlü çiçek alameti olup Rusiyyü'l-asıl Bivifor binti Pero nam câriyesi" ni hürre eyleyip azat etmiştir. Zımmîlerin köle sahibi olmasında herhangi bir hukuki engel yoktur lakin müslüman bir köleye sahip olmaları yasaklanmıştır. Davaya konu olan köle de Rus asıllı bir zımmîdir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 38).

2 Zilkade günü kaleme alınan dava kaydında, davacılar tarlalarına giren hayvanların sahiplerini "dört beş yüz kadar hayvan ra'y ettirüp otlağımıza muzâyaka verdiklerinden gayrı koyunları tarlalarımıza girüp mevrû'atlarımızı yiyüp ve çiğneyüp bize küllî zarar vermeleriyle" dava etmişlerdir. Davalılar zararı karşılamak için para cezasına çarptırılmışlardır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 47).

Şer'iyye sicilinde en çok kaydı olan 1075 yılı kayıtlarından dikkat çeken örnekler bunlardır.

3.2 1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicilinde 1076 Yılı Kayıtlarının Değerlendirilmesi

Şer'iyye Sicilinde 1076 yılına ait toplam 103 kayıt kaleme alınmıştır. 67 tane belge direk mahkemede tutulmuş geriye kalan 36 belge ise suret örnekleridir. 1076 yılına ait deftere ilk kaydedilen belge 2 Muharrem 1076 günü kaleme alınmıştır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 58). 22 Zilhicce 1076 günü kaleme alınan belge ise Şer'iyye sicilindeki en geç tarihli kayıttır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 60). 33 tane kayıtle 1076 Safer ayı iş yükü bakımından en yoğun aydır. 23 belge direk mahkemede kaleme alınırken, 10 tane belge ise suretlerin sicile geçirilmesiyle kayıtlara geçmiştir. 1076 yılında kayıtlara geçen 15 tane mesken satışı, 6 tane bağ ve bahçe satışı, 9 tane tereke, 4 tane nikahın son bulma hücceti, 2 tane de köle azadı kaydı bulunmaktadır. Bu yıl kayıtlarından sayıca az lakin dikkat çeken birkaç belgenin aktarılması önemli olacaktır.

Aylar	Zabtlar	Suretler
Muharrem	17	12
Safer	23	10
Rebiü'l-evvel	20	7
Rebiü'l-âhire	5	0
Cumâdelûlâ	1	5
Zilhicce	1	2
Toplam	67	36

Tablo 4: 1076 Yılı Zabt ve Suret Kayıtlarının Aylara Göre Dağılımı

20 Safer günü kaleme alınan belgede güreşirken ölen bir kişinin davası kayıt altına alınmıştır. Ölüm sonrasında sağ kalan güreşçi haps olunmuş, "yirmi bin akçeye sulh olup bedel-i sulh olan meblağ-ı merkûm yirmi bin akçeyi yedinden ahz ve kabz eyledik min ba'd oğlumuz müteveffâ-yı mezbûrun diyet-i kâmile" ödenen diyet sonrasında güreşçi serbest bırakılmıştır (R.Ş.S. , Nu: 1599: 65).

15 Rebiü'l-ahir günü bir talak hücceti kaleme alınmıştır. Kayıta ki hatun "iki bin akçe mehr-i mü'eccelim ile nafaka-i iddet-i ma'lûmem mukabelesinde tayin olunan beş yüz akçeyi" toplamda 2500 akça alarak boşanma gerçekleşmiştir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 70).

Osmanlı Devleti ve Habsburg İmparatorluğu arasında 1662 yılında başlayan savaş uzun yıllar sürmüştür. 1663 yılında Uyvar'ın feth edilmesi ile birlikte bu bölgeye çok fazla sipahi aktarılmış ve müstakil bir garnizon kurulmuştur (Kopcan, 2012: 253-254). Bu garnizondan İstanbul'a dönen askerlerin ihtiyaçlarının karşılanmasında bölgedeki yerleşimlerden taleplerde bulunulmuştur. Bunun bir

örneğinde şer'iyye sicilinde ki bir buyruldu suretinden öğrenmekteyiz. 19 Safer 1076 günü kaleme alınan belgede ordunun Âsitâne'ye varıncaya kadar yol üzerinde ki kazalara, "kirpas (Ham bez) tedârükü lâzım olmağla imdi akçesi sergi emini tarafından verilmek üzere her biriniz kazânızda kifâyet mikdârı kadar kirpas iştirâ ettiresiz bir vechile ihmâl etmeyesiz" ihtiyacın karşılanması emri verilmiştir (R.Ş.S. , Nu: 1599: 80).

SONUÇ

Şer'iyye sicilleri taşrada tutulduğu için mahalli tarih çalışmalarında birincil arşiv kaynaklarıdır. Şer'iyye sicillerinin içeriğindeki isimlerle bölgede yaşayan nüfusun dini, etnik çeşitliliği analiz edilebilmektedir. Terekelerden, miras hüccetlerinden ve satış hüccetlerinden bölgenin ekonomik durumu hakkında analizler yapılabilmektedir. Kayda alınan adli davalardan bölgede ki asayiş durumu gözlenebilmektedir.

1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicili incelendikten sonra bölgede ki ekonomik durumun kötü olmadığı söylenebilir. Kaydedilen satış hüccetleri oldukça fazladır. Köle azadının da asınmayacak bir sayıda olması da önemlidir. Köle azat eden kişilerin genelinin ön ismi "el-hac" dır.

Sicilde yaşayan farklı zümreden insanlar arasında kayda alınmış herhangi bir dava söz konusu değildir. Satış hüccetlerine baktığımız da alışverişin müslüman ve zimmîler arasında karşılıklı olarak gerçekleştiği vakidir. Kimi zaman satıcı zimmî alıcı müslüman olurken, kimi zaman da alıcı zimmî satıcı müslümanlardan olmuştur. Zimmîlerin kendi mahalleleri olmakla birlikte, müslüman ve zimmîlerin aynı mahallelerde oturdukları kayıtlar incelendiğinde ortaya çıkmaktadır.

Merkezden gelen fermanların deftere kaydedilmesi ile birlikte taşra halkı Devletin genel durumu hakkında da bilgi edinme şansına sahip olmaktadır. Habsburg seferinde bulunan askerin bez, odun, katran, çıra gibi ihtiyacı fermanlarla birlikte taşra halkından karşılanmaktadır. Merkezden gelen belgelerden anlaşılan diğer bir nokta ise padişahın ve sadrazamın geçeceği yolların, köprülerin onarılması ve yeni yollar yapılmasıdır. Devletin başının ve onun mutlak vekilinin bölgeden geçecek olması yerel halkın beledi sıkıntıları var ise bunların giderilmesi noktasında da önemli bir husustur. Siciller hakkında daha fazla çalışma yapılması Osmanlı Şehir Tarihi ve Hukuk Tarihi açısından önemli verilerin gün yüzüne çıkmasına sebep olacaktır.

KAYNAKÇA

- 1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicili. (İSAM Kadı Sicilleri Kataloğu Veri Tabanı)
- Aydın, M.A. (2018). *Osmanlı Aile Hukuku*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Aktan, H. (2005). Miras. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 30, s.143-145) İçinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Atar, F. (2003). Mahkeme. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 27, s.338-341) İçinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ateş, H. (2011). Tekirdağ. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 40, s.359-362) İçinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Aydın, M.A. (2003). Mahkeme. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 27, s.341-344) İçinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ateş, H. (2013). Kuzey Marmara'da Bir Liman Kentinde Ticaret: XVI. Yüzyılda Tekirdağ-Rodosçuk Limanı. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C/5.3(6):21-38.
- Bayındır, A. (2015). *İslam Muhâkeme Hukûku (Osmanlı Devri Uygulaması)*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları.
- Bostancı, N. (2010). 1596 Numaralı Rodoscuk(Tekfurdağı) Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri

- Tabanından Elde Edildi. (Tez no: 273061)
- Cengiz, E. (2008). 1751 no'lu Rodosçuk(Tekirdağ) Şer'iyye Sicili Transkripsiyon ve Tahlili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi. (Tez no: 241076)
- Ekin, Ü. (2009). Osmanlı Toplumunda Sıkça Başvurulan Bir Boşanma Yöntemi: Muhâla'a. Baytekin (haz.), Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi C.3(s.119-129). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basımevi.
- Ekin, Ü. (2009). Rodosçuk Örneğinde XVII. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Mehr. Keskin(haz.), Hidayet Yavuz Nuhoglu Armağanı(s.197-207). İstanbul: Pamuk Yayıncılık.
- Ekin, Ü. (2010). 17. Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C/S.29(47): 47:23-37.
- Ekin, Ü. (2013). 17. Yüzyılın Sonlarında Rodosçuklu Ailelerin Sahip Oldukları Çocuk Sayıları. İskefiyeli, Çelik ve Yazıcı (ed.), Türk Tarihinde Balkanlar C.1(s.567-580). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Balkan Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Ekin, Ü. (2015). 17. Yüzyılın Son Çeyreğinde Rodosçuk Örneğinde Bir Osmanlı Mahkemesinin İş Yüklü. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C/S.55(1): 283-303.
- Ekin, Ü. (2015). 17. Yüzyılın Son Çeyreğinde Rodosçuk'ta Tüketilen Gıda Maddeleri ve Fiyatları. Yıldız (ed.), Rodosto'dan Süleymanpaşa'ya Tekirdağ(s.79-96). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Ekin, Ü. (2017). Rodosçuk Halkının Beslenme Kültürü Üzerine Bazı Gözlemler (1638-1730). *Akademik İncelemeler Dergisi*, C/S.12(1) : 37-58.
- İbicioğlu, Ş. (2016). 1572 no'lu Tekirdağ(Rodosçuk) Şer'iyye Sicili Transkripsiyonu ve Tahlili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi. (Tez no: 451525)
- İslami, A. (2010). 1579 Numaralı Rodosçuk(Tekfurdağı) Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi. (Tez no: 273147)
- Kaya, S. (2014). *Osmanlı Hukukunda İcâreteyn*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Kopcan, V. (2012). Uyvar. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 42, s.253-254) İçinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Oğuz, M., A. Akgündüz (1998). Hüccet. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 18, s.446-450) İçinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ortaylı, İ. (2001). Kadı. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 24, s.67-73) İçinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ortaylı, İ. (2011). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahallî İdareleri (1840-1880)*. Ankara: Türk Tarihi Kurumu Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2016). *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*. İstanbul: Kronik Yayıncılık.
- Sakin, O. (2017). *Osmanlı Arşiv Belgeleri Okuma Kılavuzu*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Sert, Ö. (2017). *Rodosçuk Osmanlılar Döneminde Esamesi Geçen İnsanların Kenti 1546-1553*. Ercin(Çev.). Tekirdağ: Süleymanpaşa Belediyesi Yayınları.
- Uğur, Y. (2010). Şer'iyye Sicilleri. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 39, s.8-11) İçinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.